

Δήμος Βόλβης

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Συντεταγμένες: 40.68°N 23.49°E

Ο **Δήμος Βόλβης** είναι δήμος της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας στα ανατολικά εδάφη του Νομού Θεσσαλονίκης. Ο Δήμος συστάθηκε το 2011 με το Πρόγραμμα Καλλικράτης και πρωτεύουσά του το Σταυρό.

Έλαβε το όνομά του από τη λίμνη Βόλβη, περιμετρικά της οποίας απλώνονται τα εδάφη του δήμου. Εντός των ορίων του βρίσκονται τα Όρη Βόλβης, το Όρος Περιστερώνας και τμήματα των ορέων Κερδύλια, Στρατωνικό και Βερτίσκος. Στα ανατολικά βρέχεται από το Στρυμονικό Κόλπο. Εκεί βρίσκονται και οι μόνοι αστικοί οικισμοί του, ο Σταυρός, η Ασπροβάλτα και τα Βρασνά.

Ο Δήμος αποτελείται από 38 οικισμούς, καταλαμβάνει έκταση 782 τ.χλμ. και έχει μόνιμο πληθυσμό, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, 23.478 κατοίκους^[1]. Οι δημότες του Δήμου ανέρχονται στους 26.004. Η λίμνη Βόλβη έχει έκταση 68 τ.χλμ.

Δήμος Βόλβης

Δήμος

Χώρα	 Ελλάδα
Έδρα	Σταυρός
Τοπικές έδρες	Αρέθουσα, Ασπροβάλτα, Νέα Απολλωνία, Νέα Μάδυτος, Προφήτης, Σταυρός
Διοίκηση	
 • Δήμαρχος	Διαμαντής Λιάμας (2013-σήμερα)
Διοικητική υπαγωγή	
 • Αποκ. διοίκηση	Μακεδονίας - Θράκης
 • Περιφέρεια	Κεντρικής Μακεδονίας
 • Περιφ. ενότητα	Θεσσαλονίκης
Διαμέρισμα	Μακεδονία
Νομός	Θεσσαλονίκης
Έκταση	782 km ²
Πληθυσμός	19.812 (απογραφή [[Πρότυπο:2021]])
Ιστότοπος	http://www.dimosvolvis.gr/

Πίνακας περιεχομένων

Ονομασία

Δημοτικές ενότητες

- Ενότητα Ρεντίνας
- Ενότητα Αγίου Γεωργίου
- Ενότητα Απολλωνίας
- Ενότητα Αρέθουσας
- Ενότητα Εγνατίας
- Ενότητα Μαδύτου

Γεωγραφία

- Πολιτική γεωγραφία
- Γεωμορφολογία
- Βιογεωγραφία
- Σεισμολογία - Γεωλογία
- Κλιματολογία

Ιστορία

- Αρχαία ιστορία
- Βυζάντιο
- Τουρκοκρατία
- Νεότερη ιστορία

Δημογραφία

Οικισμοί

Χαρακτηριστικά του μόνιμου πληθυσμού

Οικονομία

Παράλιες περιοχές

Πρωτογενής τομέας

Δευτερογενής τομέας

Τριτογενής τομέας

Μεσόγειες περιοχές

Πρωτογενής τομέας

Δευτερογενής τομέας

Τριτογενής τομέας

Μνημεία

Παραπομπές

Σημειώσεις

Η λίμνη Βόλβη (ανατολική ακτή).

Το Λάβαρο των Μακεδόνων στη Μάχη της Ρεντίνας το 1821.

Ονομασία

Ο δήμος πήρε το όνομά του από τη λίμνη Βόλβη, που δεσπόζει στο κέντρο του. Στην Ελληνική μυθολογία, η Βόλβη ήταν μία εξαιρετικά όμορφη νύμφη, κόρη του Ωκεανού και της Τηθύος, που ζούσε στα νερά της λίμνης, την οποία και προστάτευε^[2]. Σύμφωνα με τον Αθήναιο, η Βόλβη ήταν μητέρα του Όλυνθου από τον Ηρακλή^[3]. Από τη νύμφη αυτή πήρε το όνομά της η λίμνη, η οποία αναφέρεται από το Στράβωνα^[4].

Ο Αισχύλος στην τραγωδία Πέρσες αναφέρει τη λίμνη Βόλβη στην περιγραφή της πορείας που ακολούθησαν οι ηττημένοι Πέρσες: « Ξς τε Μακεδόνων χώραν άφικόμεσθ', έπ' Άξιοϋ πόρον, Βόλβης θ' Έλειον δόνακα, Πάγγαιόν τ' Όρος » («φτάσαμε στη Μακεδονία, στον Αξιοό, και στους βάλτους και τις καλαμιές της Βόλβης και στο Παγγαίο όρος»).

Δημοτικές ενότητες

Ο Δήμος Βόλβης χωρίζεται διοικητικά σε έξι δημοτικές ενότητες, οι οποίες πριν τη σύστασή του αποτελούσαν αυτοτελείς δήμους.

Παρακάτω παρουσιάζεται η διοικητική διάρθρωση του Δήμου. Στις αγκύλες αναγράφεται ο μόνιμος πληθυσμός σύμφωνα με την Απογραφή Πληθυσμού 2011.

Ενότητα Ρεντίνας

Η ενότητα καταλαμβάνει τη βόρεια και ανατολική όχθη της λίμνης Βόλβης και τις νότιες ακτές του Στρυμονικού κόλπου, καλύπτοντας έκταση 128.800 στρεμμάτων. Κατά την απογραφή του 2011 είχε μόνιμο πληθυσμό 5.821 κατοίκων και 5.852 δημότες. Διαιρείται σε τρεις Κοινότητες και περιλαμβάνει έξι οικισμούς, ως εξής:

Κοινότητα Σταυρού [3.672] 40°39'43"N
23°42'11"E

Κοινότητα Άνω Σταυρού [796]
40°39'22"N 23°41'58"E

Κοινότητα Βόλβης

Μικρή Βόλβη [555] 40°40'39"N
23°33'27"E

Ρεντίνα [504] 40°39'33"N 23°36'46"E

Βαμβακιά [171] 40°41'18"N
23°36'40"E

Μεγάλη Βόλβη [123] 40°41'46"N
23°25'42"E

Όρια Δήμου Βόλβης

Ενότητα Αγίου Γεωργίου

Η ενότητα καταλαμβάνει έκταση 65.866 στρεμμάτων στα ανατολικά του δήμου και βορειοδυτικά του Στρυμονικού κόλπου. Κατά την απογραφή του 2011 είχε μόνιμο πληθυσμό 5.717 κατοίκων και 4.450 δημότες. Διαιρείται σε δύο Δημοτικές Κοινότητες και περιλαμβάνει τέσσερις οικισμούς, ως εξής:

Κοινότητα Ασπροβάλας [2.838] 40°43'21"N
23°42'18"E

Κοινότητα Βρασών

Βρασνά [278] 40°42'16"N 23°39'5"E
Νέα Βρασνά [2.556] 40°42'10"N 23°41'50"E
Παλιάμπελα [45] 40°41'44"N 23°39'52"E

Ο Ναός του Αγίου Γεωργίου στην Ασπροβάλτα.

Ενότητα Απολλωνίας

Η ενότητα καταλαμβάνει έκταση 168.300 στρεμμάτων στα νοτιοδυτικά του δήμου. Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2011, είχε μόνιμο πληθυσμό 3.876 κατοίκων και 4.518 δημότες. Διαιρείται σε 5 Κοινότητες και περιλαμβάνει 9 οικισμούς, ως εξής:

Κοινότητα Νέας Απολλωνίας

Νέα Απολλωνία [1.851] 40°37'37"N 23°26'33"E
Μεσοπόταμο [17] 40°36'48"N 23°26'19"E
Λουτρά Βόλβης [54] 40°39'31"N 23°24'16"E

Κοινότητα Στίβου [576] 40°39'1"N 23°18'10"E

Κοινότητα Νικομηδινού [519] 40°38'14"N 23°16'22"E

Κοινότητα Μελισουργού [417] 40°35'52"N 23°28'34"E

Κοινότητα Περιστερώνας

Περιστερώνα [394] 40°39'42"N 23°20'34"E
Πλατεία [27] 40°37'54"N 23°20'47"E
Σπιτάκια [21] 40°39'27"N 23°19'22"E

Ενότητα Αρέθουσας

Η ενότητα Αρέθουσας καταλαμβάνει έκταση 214.900 στρεμμάτων στα βορειοανατολικά του δήμου. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 είχε μόνιμο πληθυσμό 2.987 κατοίκων και 4.683 δημότες. Διαιρείται σε 5 Κοινότητες και περιλαμβάνει 10 οικισμούς, ως εξής:

Κοινότητα Αρέθουσας

Αρέθουσα [748] 40°44'38"N 23°35'13"E
Λευκούδα [121] 40°44'10"N 23°32'43"E

Κοινότητα Μαυρούδας [375] 40°48'19"N 23°28'4"E

Κοινότητα Σκεπαστού

Σκεπαστό [322] 40°48'38"N 23°31'6"E
Λίμνη [232] 40°47'0"N 23°31'37"E

Κοινότητα Στεφανινών

Στεφανινά [362] 40°45'42"N 23°35'20"E
Κάτω Στεφανινά [19] 40°45'13"N 23°34'9"E

Κοινότητα Φιλαδελφίου

Φιλαδέλφιο [220] 40°44'53"N 23°28'28"E
Ανοιξιά [238] 40°45'34"N 23°26'49"E
Ξηροπόταμος [350] 40°45'51"N 23°29'1"E

Ενότητα Εγνατίας

Η ενότητα καταλαμβάνει έκταση 115.147 στρεμμάτων ανάμεσα στις λίμνες Βόλβη και Κορώνεια. Κατά την απογραφή του 2011 βρέθηκε μόνιμος πληθυσμός 2.617 κατοίκων και 3.397 δημότες. Διαιρείται σε 4 Κοινότητες και περιλαμβάνει 6 οικισμούς, ως εξής:

Κοινότητα Προφήτου

Προφήτης [935] 40°41'12"N 23°16'40"E
Μικροκώμη [61] 40°43'20"N 23°17'3"E

Κοινότητα Ευαγγελισμού [474] 40°41'43"N 23°12'58"E

Κοινότητα Νυμφόπετρας

Νυμφόπετρα [609] 40°41'38"N 23°19'41"E
Βαίοχώρι [69] 40°42'43"N 23°22'52"E

Κοινότητα Σχολαρίου [469] 40°40'22"N 23°15'20"E

Ενότητα Μαδύτου

Η ενότητα βρίσκεται στα νότιοανατολικά της λίμνης Βόλβης. Κατά την απογραφή του 2011 βρέθηκε μόνιμος 2.460 κατοίκων και 3.104 δημότες. Διαιρείται σε 3 Κοινότητες και περιλαμβάνει 4 οικισμούς, ως εξής:

Κοινότητα Νέας Μαδύτου [1.621] 40°37'27"N 23°33'42"E

Κοινότητα Απολλωνίας

Απολλωνία [316] 40°38'26"N 23°29'15"E
Κοκκαλού [174] 40°37'35"N 23°29'29"E

Κοινότητα Μοδίου [349] 40°37'37"N 23°36'37"E

Γεωγραφία

Πολιτική γεωγραφία

Ο Δήμος βρίσκεται στο ανατολικό άκρο του νομού Θεσσαλονίκης, όπου καταλαμβάνει μία έκταση 750 τ.χλμ. Περικλείεται από τους παράλληλους 40,84 και 40,57 Βόρεια και τους μεσημβρινούς 23,18 και 23,75 Ανατολικά με μέγιστο μήκος 43 χλμ. και μέγιστο πλάτος τα 30 χλμ. Ο δυτικότερος οικισμός είναι ο Ευαγγελισμός σε απόσταση μόλις 37 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη, ενώ ο ανατολικότερος η Ασπροβάλτα στα 78,5 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη.

Γειτνιάζει με τους δήμους Λαγκαδά στα δυτικά, Βισαλτίας και Αμφίπολης στα βόρεια και Πολυγύρου και Αριστοτέλη στα νότια. Στα ανατολικά έχει ακτή 20 χιλιομέτρων στο Στρυμονικό κόλπο.

Οι μισοί οικισμοί του Δήμου εκτείνονται σε πεδινό έδαφος και οι άλλοι μισοί σε ημιορεινό. Ο μέσος σταθμικός υψόμετρο κυμαίνεται από 5 μ. στην Ασπροβάλτα έως 493 μ. στα Στεφανινά^[5]. Η πιο ορεινή δημοτική ενότητα είναι η Δ.Ε. Αρέθουσας, ενώ η πιο πεδινή η Δ.Ε. Αγίου Γεωργίου^[5].

Γεωμορφολογία

Ο Δήμος καταλαμβάνει το ανατολικό τμήμα της λεκάνης της Μυγδονίας και τμήματα από τα όρη που την περιβάλλουν: το Βερτίσκο και τα Κερδύλια στο βορρά, το Όρος Περιστερώνας (551 μ.) νοτιοδυτικά και το Στρατωνικό στα νοτιοανατολικά.

Η λίμνη Βόλβη δεσπόζει στο κέντρο του Δήμου και περιβάλλεται από αυτόν, εκτός από μικρό τμήμα της όχθης της μήκους 1.500 μέτρων στα βόρεια, που ανήκει στο Δήμο Λαγκαδά. Πρόκειται για τη δεύτερη μεγαλύτερη φυσική λίμνη της Ελλάδας, με έκταση 68.000 στρεμμάτων και μέγιστο βάθος τα 20 μέτρα^[6]. Το σχήμα της είναι επίμηκες με μέγιστο μήκος 19,5 χλμ. και πλάτος που ποκίλει από 2 χλμ. στο κεντρικό της τμήμα, 4 χλμ. στο ανατολικό και 5,5 στο δυτικό. Έχει περίμετρο ακρογραμμής 54,5 χλμ. και η επιφάνεια της στάθμης των υδάτων της βρίσκεται σε υπερθαλάσσιο ύψος 37 μέτρων. Είναι μεσοεύτροφη και διαυγής σε μεγάλο βάθος, με αρκετό οξυγόνο ακόμη και τους θερινούς μήνες^[7]. Τροφοδοτείται από πολυάριθμους χείμαρρους και ρυάκια και περιβάλλεται από καλλιεργήσιμη γη, λόφους, στενές ελώδεις ζώνες και καλαμώνες. Η λίμνη είναι βαθύτερη και με περισσότερο απότομες όχθες στη βόρεια όχθη και παρουσιάζει απομεινάρια παραλίμνιου δάσους.

Όχθη της Βόλβης

Στα δυτικά, ο Δήμος καταλαμβάνει την ανατολική όχθη της λίμνης Κορώνειας, που αποτελεί μαζί με τη Βόλβη ενιαίο οικοσύστημα. Δυστυχώς, η Κορώνεια εμφάνισε από τη δεκαετία του 1980 ευτροφισμό, λόγω των παρακείμενων στη δυτική της όχθη βιομηχανιών, οι οποίες απέθεταν ανεπεξέργαστα τα λύματά τους στη λίμνη. Η παράλληλη ένταση των υδρογεωτρήσεων στη περιοχή οδήγησε σε πτώση του

υδροφόρου ορίζοντα της λίμνης και γρήγορη μείωση της οξυγόνωσης με αποτέλεσμα η Κορώνεια να χάσει την ιχθυοπανίδα της από μόλυνση και ασφυξία και να φτάσει τον Αύγουστο του 2002 σε σημείο πλήρους αποξήρανσης. Σήμερα, το μέγιστο βάθος της λίμνης ξεπερνά το 1,5 μέτρο^[6].

Ο **Ρήχειος** είναι ο κύριος ποταμός της περιοχής, μήκους μόλις 8,7 χιλιομέτρων, και συνδέει τη λίμνη Βόλβη με το Στρυμονικό κόλπο, στον οποίο και εκβάλλει. Η κοίτη του είναι ρηχή και συντηρείται με τεχνητές εκβαθύνσεις, που γίνονται κατά καιρούς. Στο πέρασμά του διατρέχει την κοιλάδα των **Μακεδονικών Τερπών**, μία περιοχή πυκνής δενδρώδους βλάστησης έκτασης 650 στρεμμάτων^[8]. Πέριξ της Βόλβης υπάρχουν και άλλοι μικροί χείμαρροι με κυριότερους τον Μπογδόνο, τα ρέματα του Μελισσουργού και της Απολλωνίας. Η ροή τους παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις^[6].

Ο Δήμος Βόλβης καταλαμβάνει το δυτικότερο τμήμα του **Στρυμονικού κόλπου** με ακτή 20 χλμ. και πλάτος 14 χλμ. Οι ακτές είναι αμμώδεις στο μεγαλύτερο μέρος, αλλά γίνονται βραχώδεις στο νότιο τμήμα, μετά τον συνοικισμό Μηλιές.

Ανάμεσα από τις λίμνες και νότια της λίμνης Βόλβης υπάρχουν εύφορες καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Στα βόρεια της Βόλβης κυριαρχούν παρόχθια τα όρη Βόλβης με μέγιστο υψόμετρο τα 659 μ.^[9] Τα όρη αυτά μαζί με τα όρη Βερτίσκος και Κερδύλια σχηματίζουν μια αρκετά μεγάλη πεδιάδα στην περιοχή της Δ.Ε. Αρέθουσας.

Εδώ υπάρχουν οι αποξηραμένες λίμνες **Μαυρούδα και Λάντζα** πλησίον των οικισμών Μαυρούδας και Λίμνης αντίστοιχα. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, η λίμνη Μαυρούδα έχει αναγεννηθεί από τα νερά του Βερτίσκου που καταλήγουν σε αυτή και έχει ήδη έκταση 1.200 στρεμμάτων και βάθος 3 μ. με νέους καλαμώνες και εκατοντάδες φτερωτούς επισκέπτες^[10]. Λίγο ανατολικότερα κυριαρχούν τα όρη Κερδύλια με μέγιστο υψόμετρο τα 1092 μέτρα^[8].

Βιογεωγραφία

Στην περιοχή του Δήμου και πέριξ των λιμνών, βρίσκουν καταφύγιο πολλά είδη, που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως ο τσιούπης (*Milvus migrans*), ο θαλασσαετός (*Haliaeetus albicilla*), ο γερακαετός (*Hieraetus pennatus*), το τσακάλι (*Canis aureus*), η βίδρα (*Lutra lutra*), ο λύκος (*Canis lupus*) και το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*)^[6].

Στις όχθες της **λίμνης Βόλβης** φύονται αγριοκάλαμα, ψαθιά και βούρλα. Στα ρηγά νερά της λίμνης βρίσκουμε πλήθος βενθόφυτα και πλευστόφυτα. Έχουν καταγραφεί 336 είδη φυτών στο υδάτινο οικοσύστημα της περιοχής, μεταξύ των οποίων και τα απειλούμενα είδη νεροκάστανο και ποταμογείτονες^[11].

Η **λίμνη Βόλβη** διαθέτει πλούσια πανίδα, που περιλαμβάνει 24 είδη ψαριών, μεταξύ των οποίων το ενδημικό ψάρι λιπαριά (*Alosa macedonica*) και τα ενδημικά υποείδη γέλαρτζα (*Chalcalburnus chalcoides macedonicus*) και λακόψαρο (*Leuciscus cephalus macedonicus*), 19 αμφίβια και ερπετά και 34 είδη θηλαστικών, μεταξύ των οποίων η βίδρα και δύο είδη νυχτερίδων (*Myotis bechsteini*, *Myotis blythi*)^{[6][8]}. Η λίμνη προστατεύεται από ευρωπαϊκές και διεθνείς συνθήκες, με κυριότερη τη Συνθήκη Ραμσάρ^[12]. Πιο εντυπωσιακό είναι το πλήθος της ορνιθοπανίδας με 248 είδη πουλιών (το 58% του συνολικού αριθμού της Ελλάδος) να έχουν καταγραφεί και 106 να φωλιάζουν εδώ. Η περιοχή είναι σημαντική για τα διαβατικά και διαχειμάζοντα υδρόβια είδη πτηνών. Στον υδροβιότοπο των δύο λιμνών διαχειμάζουν σε τακτική βάση πάνω από 20.000 πτηνά^[6].

Στη νότια όχθη της λίμνης, βρίσκουμε το παραλίμνιο **δάσος Απολλωνίας**, το οποίο εμφανίζει εξαιρετικά σπάνια φυτοκοινωνία από σκλήθρα, πλατάνια, ασημόλευκες, ιπέες και λυγαριές και φιλοξενεί μεικτές αποικίες σταχτοτσικνιάδων και πελαργών. Το δάσος αυτό το οποίο εκτείνεται σε τρεις ορόφους αποτελεί

καταφύγιο για τους δύο τελευταίους^[6].

Ανατολικά και σε μικρή απόσταση από τη **λίμνη Κορώνεια**, στο Σχολάρι, βρίσκονται οι δύο Πλάτανοι του Σχολαρίου στα κλαδιά των οποίων κάθε χρόνο ζευγάρια ερωδιών φτιάχνουν τις φωλιές τους, φαινόμενο μοναδικό στον Ελληνικό χώρο.

Στο όρος **Στρατωνικό**, χαρακτηριστική είναι η εξάπλωση της καστανιάς και η παρουσία της οξιάς. Η αυξημένη φυτοκάλυψη, η ποικιλία και η ποιότητα του δασικού οικοσυστήματος συντηρούν μια πλούσια χλωρίδα αλλά και πανίδα. Στην περιοχή εντοπίστηκαν τα παρακάτω είδη χλωρίδας με ιδιαίτερο ενδιαφέρον: *Atropa bella-donna*, *Digitalis lanata*, *Digitalis viridiflora*, *Taxus baccata*. Όσον αφορά στην πανίδα, παρατηρούνται μεταξύ άλλων και αγριογούρουνα (*Sus scrofa*) και αγριόγατες (*Felis silvestris*). Επί πλέον, στην περιοχή βρίσκονται 8 είδη αμφιβίων και 18 είδη ερπετών^[13].

Ενδεικτικά από τα είδη της ορνιθοπανίδας που παρατηρούνται στο Στρατωνικό όρος, αναφέρουμε τα: φιδαιτός (*Circetus galicus*), σαΐνι (*Accipiter brevipes*), αετογερακίνα (*Buteo rufinus*), τους δρυοκολάπτες *Dendrocopos syriacus* και *Dendrocopos leucotos*, και τα θαλασσοπούλια θαλασσοκόρακας, (*Phalacrocorax aristotelis*) χειμωνογλάρονο (*Sterna scandinavica*) μαυροκέφαλος γλάρος (*Larus melanocephalus*)^[14].

Στο όρος **Κερδύλια** κυριαρχούν οι αείφυλλοι σκληρόφυλλοι θάμνοι (πουρνάρι, κέδρα, ρείκια, φράξος)^[15].

Ο **Στρυμονικός Κόλπος** χαρακτηρίζεται κυρίως από την πελαγική ιχθυοπανίδα με ορισμένα είδη με μεγάλη οικονομική αξία όπως ο γαύρος (*E. Enrasicholus*) και η σαρδέλα (*S. pilchardus*), που αποτελούν το 33% του αλιεύματος της περιοχής. Επίσης, φιλοξενεί αρκετά είδη από θαλασσοπούλια για τα οποία η αξία του θαλάσσιου οικοσυστήματος του Στρυμονικού για τροφοληψία είναι σημαντική^[14].

Ο κόλπος περιβάλλεται από οικισμούς και εξάρσεις των ορέων Κερδύλια και Στρατωνικό. Οι ορεινές αυτές εκτάσεις καλύπτονται από μια ιδιόμορφη μεταβατικού τύπου βλάστηση στην οποία συγκυριαρχούν, τόσο οι αείφυλλοι μεσογειακοί σκληρόφυλλοι θάμνοι, όσο και θάμνοι φυλλοβόλων δρυών. Και οι δύο τύποι βλάστησης αποτελούν ένα προχωρημένο στάδιο υποβάθμισης μιας προϋπάρχουσας κατάστασης από δάση θερμόβιων πεύκων και υψηλών φυλλοβόλων δρυών, αντίστοιχα^[16]. Οι γεωργικές εκτάσεις στην περιοχή είναι περιορισμένες^[14].

Σεισμολογία - Γεωλογία

Η περιοχή γεωτεκτονικά εντάσσεται στη Σερβομακεδονική μάζα. Η Σερβομακεδονική αποτελείται από κρυσταλοσχιστώδη πετρώματα. Διαίρεείται σε δυο μεγάλες σειρές πετρωμάτων την κατώτερη σειρά των Κερδυλίων και την ανώτερη σειρά του Βερτίσκου.

Στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Βόλβης εντοπίζονται ισχυρές τεκτονικές γραμμές διαφόρων διευθύνσεων, αφ' ενός στην περιοχή ανάμεσα στις δύο λίμνες και αφετέρου στην περιοχή του Άθω, που βρίσκεται σε απόσταση 40 χιλιομέτρων^[14]. Ο πιο πρόσφατος μεγάλος σεισμός ήταν ο θανατηφόρος σεισμός 6,5R της 20 Ιουνίου 1978 με επίκεντρο το χωριό Στίβος^[17], ο οποίος προκάλεσε εκτεταμένες καταστροφές στους οικισμούς Στίβος και Σχολάρι^[17].

Στην περιοχή εντοπίζονται δύο γεωθερμικά πεδία, στη Νέα Απολλωνία και στη Νυμφόπετρα. Τα Λουτρά Βόλβης αποτελούνται από δύο ιαματικές αλκαλικές θειοπηγές ραδιενέργειας 34,31 και 58,52 Bq/L αντίστοιχα και θερμοκρασίες 49-57 °C η μία και 38 °C η άλλη^[18]. Στη Νυμφόπετρα εντοπίζουμε πετρώδεις γεωλογικούς σχηματισμούς, τις "Νυμφόπετρες"^[6].

Κλιματολογία

Σύμφωνα με την κλιματική κατάταξη κατά Köppen, το κλίμα της περιοχής ανήκει στον κλιματικό τύπο Csa - Κλίμα της Ενδοχώρας της Μεσογείου (Μεσογειακό κλίμα) με πολύ θερμά και ξηρά καλοκαίρια και ήπιους χειμώνες. Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής είναι 650 mm για την ημιορεινή ζώνη και 600mm για τις πεδινές περιοχές^[19]. Η Λίμνη Βόλβη ρυθμίζει το κλίμα της περιοχής, επηρεάζοντας την υγρασία και τη θερμότητα της περιοχής. Έτσι οι καύσωνες και οι παγετοί είναι μικρότερης έντασης και διάρκειας γύρω από τη λίμνη^[11].

Ιστορία

Αρχαία ιστορία

Η κατοίκηση του ανθρώπου στην περιοχή αρχίζει από την απαρχή της ιστορίας του ανθρώπινου είδους με συνεχή κατοίκηση που φτάνει έως τις μέρες μας^[20]. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές στην περιοχή πέριξ της λίμνης έχουν αποκαλύψει ίχνη συνεχούς κατοίκησης από τη Νεότερη και Ύστερη Νεολιθική εποχή. Προϊστορικοί οικισμοί έχουν ανακαλυφθεί στο Στίβο και στην περιοχή Τούμπα Λουκά του Προφήτη^[7]. Η περιοχή της λίμνης, πλούσια σε φυσικούς πόρους (γεωργία, κτηνοτροφία, χρυσό, χαλκό) αποτελούσε κατά τους αιώνες μια περιοχή που επιθυμούσαν πολύ να την έχουν στην κατοχή τους ,Πέρσες, Έλληνες, Αθηναίοι, Σπαρτιάτες, Χαλκιδείς , Φοίνικες. Τελικά οι κάτοικοι που ήταν θρακικό φύλο (Μύγδονες) κατακτήθηκε από τους Μακεδόνες την περίοδο της βασιλείας του Αμύντα Α' (540-498 π.Χ.). Σύμφωνα με το Στράβωνα, Βορειοδυτικότερα, στην περιοχή της σημερινής Αρέθουσας, κατοικούσε το θρακικό φύλο των Βισαλτών, το οποίο περιήλθε υπό την εξουσία των Μακεδόνων το 479 π.Χ.^[7]. Στην μετέπειτα εποχή οι κάτοικοι ενώθηκαν με τους Μακεδόνες και ακολούθησαν την ιστορία της Μακεδονίας, διατηρώντας όμως πάντα την παράδοση τους.

Η **Απολλωνία** ιδρύθηκε το 432 π.Χ. από το βασιλιά της Μακεδονίας Περδίκκα Β΄, ο οποίος εγκατέστησε εκεί αποίκους Χαλκιδείς, για να αποφύγουν τις συνέπειες της αποστασίας τους από την αθηναϊκή συμμαχία^[7]. Η Απολλωνία αναδείχθηκε σύντομα σε οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο της περιοχής. Το 360 π.Χ. αναφέρεται σαν αυτόνομη πόλη. Την εποχή του Φιλίππου Β΄ και του Μεγάλου Αλεξάνδρου είναι σημαντική στρατιωτική και διοικητική έδρα. Το 187 π.Χ. η πόλη αποκτά το δικαίωμα να κόβει χάλκινα νομίσματα^[21].

Η πόλη φέρεται να περικλειόταν από τους δύο ποταμούς της αρχαιότητας (και σημερινούς χειμάρρους) Αμμίτη και Ολυνθιακό, που σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Νικόλαο Μουτσόπουλο αποτελούσε φυσική οχύρωση του οικισμού^[7]. Ο Καθηγητής εντοπίζει την αρχαία πόλη στη θέση Μπουντρούμια, κοντά στη Νέα Απολλωνία, ενώ στη θέση του σημερινού οικισμού της Απολλωνίας προσδιορίζει την ύπαρξη της mutatio Arollonia, σταθμού αλλαγής ίππων και ξεκούρασης των διερχομένων της Εγνατίας Οδού^[22]. Η Απολλωνία αναφέρεται στις Πράξεις των Αποστόλων, ως σημείο διάβασης του Αποστόλου Παύλου, καθώς κατευθυνόταν προς τη Θεσσαλονίκη^[23].

Ο Στράβων αναφέρει ότι τα **Λουτρά Βόλβης** οικίστηκαν από το Φίλιππο τον Α', βασιλιά της Μακεδονίας (640-602 π.Χ.). Ο Ησύχιος τα αναφέρει με την ονομασία "Ηράκλεια Λουτρά", ενώ στα Στενά της Ρεντίνας φέρεται να λειτουργούσε η Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτέλη με το Μεγάλο Αλέξανδρο μεταξύ των μαθητών του. Η περιοχή του Στρυμονικού κόλπου αναφέρεται από τον Ηρόδοτο με την ονομασία "**Συλέως πεδίων**", όνομασία που παραπέμπει στο μύθο, κατά τον οποίον ο Ηρακλής σκότωσε τον Συλέα, κακότροπο γεωκτήμονα, ο οποίος παρεμπόδιζε τους διαβάτες και τους ανάγκαζε να εργάζονται στα χωράφια του^[7]

Η **Αρέθουσα** κατοικήθηκε τον 7ο αιώνα από Χαλκιδικείς αποίκους. Αργότερα, ο Περικλής έστειλε 2.000 Αθηναίους εποίκους, για να εκμεταλλευτούν την άφθονη ξυλεία και τα μεταλλεύματα της περιοχής. Η περιοχή ήταν γνωστή ως κυνηγετικό θέρετρο των Μακεδόνων βασιλέων ήδη από τον 5ο αιώνα π.Χ. Εδώ βρήκε τραγικό θάνατο ο ποιητής Ευριπίδης το 406 π.Χ., όταν κατά τη διάρκεια της φιλοξενίας του από το βασιλιά της Μακεδονίας Αρχέλαο, σ' ένα κυνήγι που διοργανώθηκε προς τιμήν του, ο ποιητής κατασπαράχθηκε από τα σκυλιά^[7] και θάφτηκε με τιμές στην περιοχή^[24]. Στις αρχές του 4ου αιώνα, η πόλη συνδέθηκε με την Αθηναϊκή Συμμαχία. Έχασε την αυτονομία της, όταν κυριεύθηκε από το Φίλιππο Β'. Κατά τα πρωτοχριστιανικά χρόνια, αποτέλεσε έδρα επισκοπής. Γνωστός είναι ο επίσκοπος της πόλης ιερομάρτυρας Μάρκος^[21]. Ο αρχαίος οικισμός έχει ανακαλυφθεί νοτιότερα από το σημερινό οικισμό της Αρέθουσας, κοντά στη σημερινή Ρεντίνα.

Ο Ηρόδοτος εξιστορεί τη διέλευση του Ξέρξη από το Στρυμονικό κόλπο, το 480 π.Χ., καθώς προέλαυε με τα στρατεύματά του προς τον Άθωνα^[7], ενώ ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, ο στρατηγός Βρασίδης κατευθυνόμενος προς κατάκτηση της Αμφίπολης, πέρασε από την πόλη **Βορμίσκος** στο σημείο όπου η λίμνη Βόλβη εκβάλλει στη θάλασσα^[25], πιθανότατα δηλαδή στα Βρασνά.

Η Αρχαία Εγνατία Οδός διερχόταν νότια από τις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη, διέσχιζε τα Στενά της Ρεντίνας και περνώντας από τις βόρειες ακτές του Στρυμονικού Κόλπου ανηφόριζε προς το Παγγαίο από τα Κερδύλια^[26]. Η Εγνατία φαίνεται ότι χρησιμοποιείτο καθ' όλη τη διάρκεια της Βυζαντινής περιόδου^[27]. Στο "Δρομολόγιο του Αντωνίνου" αναφέρεται, ότι στην περιοχή υπήρχαν οι εξής σταθμοί αλλαγής ίππων (mutationes): η mutatio Pennana δέκα ρωμαϊκά μίλια (14-15 χλμ.) δυτικά της Αμφίπολης, η mutatio του Ευριπίδη -προς τιμήν του Ευριπίδη που θάφτηκε στην γειτονική αρχαία Αρέθουσα-, 10 μίλια δυτικότερα, πιθανόν κοντά στη Ρεντίνα, το όνομα της οποίας παραπέμπει σε σταθμό, η mutatio της Απολλωνίας 11 μίλια στα δυτικά και η mutatio Heracleustibus άλλα 11 μίλια δυτικά κοντά στο Στίβος^[28].

Βυζάντιο

Ο Προκόπιος αναφέρει την ύπαρξη κάστρου του Ιουστινιανού με το όνομα Βόλβος στην περιοχή^[29], ερείπια του οποίου εμφανίζονται στην περιοχή της Μικρής Βόλβης στην όχθη της λίμνης, όταν τα νερά της αποτραβιούνται. Την ίδια εποχή οικοδομείται στην τοποθεσία Καλέδες της Ασπροβάλας κάστρο για τον οπτικό έλεγχο της Εγνατίας και του Στρυμονικού κόλπου^[7].

Τον 6ο αιώνα, ο Βελισσάριος έχτισε στη **Ρεντίνα** το Αρτεμίσιο κάστρο με ισχυρή οχύρωση του τείχους στη θέση φρουρίου των ρωμαϊκών χρόνων. Από τότε και μέχρι πρόσφατα, το φρούριο αυτό ήλεγχε την πορεία της αρχαίας Εγνατίας Οδού μέσω της κοιλάδας του Ρήχειου ποταμού και συνεπώς την κίνηση εμπορευμάτων και στρατευμάτων μεταξύ Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινούπολης^[30].

Ο μεταβυζαντινός ναός της Αγίας Μαρίας στη Ρεντίνα.

Από τις αρχές του 7ου αιώνα, με την κάθοδο των σκλαβήνων στην Μακεδονία, το σλαβικό φύλο Ρυγγίνοι εγκαθίσταται στην περιοχή κοντά στη Ρεντίνα. Οι Ρυγγίνοι είχαν δικό τους άρχοντα (ρήγα), ήταν όμως υποχρεωμένοι να πληρώνουν φόρο στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Για το λόγο αυτό συχνά επαναστατούσαν αλλά ανεπιτυχώς. Σταδιακά, οι Ρυγγίνοι ελκυστήκαν από τον Βυζαντινό πολιτισμό, εκχριστιανίστηκαν και εντάχθηκαν στη βυζαντινή κοινωνία^[31].

Κατά τον 9ο αιώνα, αναφέρεται η ύπαρξη βυζαντινής επαρχίας με έδρα τα Στεφανινά. Στα μέσα περίπου του 10ου αιώνα η επισκοπική έδρα της Λητής μεταφέρεται στη Ρεντίνα και μετονομάζεται σε επισκοπή Λητής και Ρεντίνης. Τότε, ο οικισμός εντός του Αρτεμισίου επαναδραστηριοποιείται, όπως επιβεβαιώνεται και από την ανίδρυση της βασιλικής στην ακρόπολη του οικισμού, πύργων και κινστερνών^[7]. Εδώ υπήρχαν πάνω από 400 σπίτια, εκ των οποίων πολλά δώροφα, εργαστήρια και ισχυρές συντεχνίες, με πιο δυνατές αυτές των σιδεράδων και των αγγειοπλαστών. Η Ρεντίνα εκτός από σπουδαίο φρούριο αποτέλεσε και ένα μεγάλο εμπορικό κέντρο, αφού βρισκόταν ακριβώς πάνω στον κεντρικό δρόμο Θεσσαλονίκης-Κωνσταντινούπολης.

Το 1204, η περιοχή καταλαμβάνεται από τους Φράγκους και προσαρτάται στο Λατινικό Βασίλειο της Θεσσαλονίκης^[30]. Το 1221, ο Δεσπότης της Ηπείρου Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας καταλαμβάνει την περιοχή και μεταφέρει την έδρα του στη Θεσσαλονίκη^[32]. Το 1242, ο Αυτοκράτορας της Νίκαιας Ιωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης στην πορεία του προς τη Θεσσαλονίκη κατέλαβε το κάστρο της Ρεντίνης και την γύρω περιοχή, εντάσσοντάς την στην Αυτοκρατορία της Νίκαιας^[33].

Το 1261, οι Ρωμιοί ανακαταλαμβάνουν την Κωνσταντινούπολη και αναβιώνουν τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Τον 14ο αιώνα με την αναγέννηση των Παλαιολόγων, η Ρεντίνα γίνεται έδρα του Καπετανιού της Ρεντίνης. Τότε χτίστηκε και ο σταυροειδής ναός, που σώζεται μέχρι σήμερα^[21]. Στο κάστρο, φέρεται να λειτουργούσε φρυκτωρία για τη μετάδοση οπτικών μηνυμάτων από την Κωνσταντινούπολη στη Θεσσαλονίκη^[7]. Στους υστεροβυζαντινούς χρόνους, πολλοί οικισμοί της περιοχής αναφέρονται ως αγιορείτικα μετόχια, μεταξύ των οποίων ο Μελισσουργός, η Κοκκαλού, η Ασπροβάλτα και τα Στεφανινά^[7].

Το 1345, ο τσάρος της Σερβίας Στέφανος Ούρεσης Δουσάν καταλαμβάνει για λίγα χρόνια την περιοχή και την εντάσσει στο βασίλειό του που μετονομάστηκε σε "Αυτοκρατορία Σερβίας και Ρωμανίας"^[32]. Το 1371, μετά την ήττα των Σέρβων στο Τσίρμεν του Έβρου, η περιοχή ανακαταλαμβάνεται από τους Βυζαντινούς, για να πέσει στα χέρια των Τούρκων **το 1383** με την κατάληψη των Σερρών και την έναρξη της πολιορκίας της Θεσσαλονίκης^[32]. Η χρονιά αυτή είναι ορόσημο, καθώς σηματοδοτεί την αρχή της Τουρκοκρατίας στην περιοχή, που διήρκεσε περίπου 500 χρόνια (με εξαίρεση τα έτη 1402-1423, που η νότια της λίμνης περιοχής επανήλθε σε βυζαντινή κυριαρχία).

Τουρκοκρατία

Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, στην περιοχή εγκαθίστανται νομάδες Τουρκομάνοι Γιουρούκοι, οι οποίοι ίδρυσαν πολλούς οικισμούς. Οι τουρκικές αρχές ήταν γενικά ανεκτικές με τον υπόδουλο ελληνικό πληθυσμό, ο οποίος όμως αντιμετώπιζε συχνά προβλήματα από τις επιδρομές των Γιουρούκων, γεγονός που μαρτυρείται από σουλτανικό φερμάνι του 1695. Οι Έλληνες κάτοικοι βόρεια της λίμνης ασπάζτηκαν σταδιακά τη σλαβόφωνη μακεδονική διάλεκτο, ενώ οι κάτοικοι στα νότια παρέμειναν Ελληνόφωνοι, όπως και το σύνολο των κατοίκων της Χαλκιδικής^{[7][34]}.

Η περιοχή νότια της λίμνης Βόλβης υπαγόταν στην επαρχία (ναχιγιέ) της **Παζαρούδας**, η οποία περιελάμβανε τα Ζερβοχώρια, τη βόρεια Χαλκιδική και τη Σιθωνία^[35]. Παζαρούδα ονομαζόταν η Απολλωνία, λόγω του μεγάλου παζαριού, που γινόταν εκεί μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα^[21], και συγκέντρωνε γύρω στους 10.000 ανθρώπους^[7]. Σημαντικό μουσουλμανικό κέντρο αποτέλεσαν επίσης τα **Μπεσίκια** (η Μικρή και Μεγάλη Βόλβη), όπου ο Εβλιγιά Τσελεμπή αναφέρει ότι υπήρχαν τζαμί, ιεροδιδασκτήριο, γραμματοδιδασκαλείο, λουτρό, караβάν σαράι, χάνι, αγορά, έδρα ιεροδίκη και αρχηγού γενιτσάρων^[36]. Η σπουδαιότητα των οικισμών αυτών οφειλόταν στο γεγονός, ότι από εδώ περνούσε ένας από τους σημαντικότερους δρόμους των τουρκοκρατούμενων Βαλκανίων, ο οποίος συνέδεε το Μοναστήρι με τη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα και την Κωνσταντινούπολη^[37].

Στις αρχές του 17ου αιώνα, κλέφτες και ληστές του βουνού εγκαθίστανται στην εγκαταλελειμμένη πόλη της Ρεντίνας και γίνονται ο φόβος της περιοχής. Λέγεται μάλιστα, πως όταν, εν όψει της εκστρατείας για την κατάληψη της Βαγδάτης το 1638, ο σουλτάνος Μουράτ Δ΄ ζήτησε Εβραίους πολεμιστές από τη Θεσσαλονίκη, 8.000 Εβραίοι ξεκίνησαν αρματωμένοι για την Κωνσταντινούπολη, ώστε να ενταχθούν στο στρατό του σουλτάνου. Όταν όμως έμαθαν ότι στα Στενά της Ρεντίνας παρεπιδημούσαν ληστές, οι πολεμιστές φοβήθηκαν, σταμάτησαν στις όχθες της λίμνης και έστειλαν αγγελιοφόρο στη Θεσσαλονίκη, ζητώντας να έρθουν γενίτσαροι να καθαρίσουν τα Στενά. Ο πασάς της Θεσσαλονίκης όμως αντ' αυτού ενημέρωσε το σουλτάνο για την "άφοβη ανδρεία" των Εβραίων πολεμιστών, με αποτέλεσμα ο Σουλτάνος να τους αποπέμψει και το εκστρατευτικό σώμα να επιστρέψει άπραγο στη Θεσσαλονίκη. Η λύμη της περιοχής από τους ληστές συνέχισε για πολλά χρόνια. Το 1706, πέρασε από εδώ ο Γάλλος ιεραπόστολος Pere Bracopnier πέρασε και άκουσε τους πάντες να αποκαλούν τα Στενά της Ρεντίνας "**Κοιλιάδα των Κλεφταράδων**" ^[37].

Κατά τον 18ο αιώνα, οι οικισμοί Σταυρός^[38] και Μόδι^[7] συγκροτούν μαζί με άλλους οικισμούς της βόρειας Χαλκιδικής τα **Μαντεμοχώρια**, των οποίων οι κάτοικοι εργάζονταν ως μεταλλωρύχοι στα μεταλλεία Ολυμπιάδας-Στρατωνίου.

Το 1775 τα Μαντεμοχώρια συνέπηξαν συνεταιρισμό και αιτήθηκαν από την Πύλη να τους παραχωρηθεί η κοινοτική εκμετάλλευση των μεταλλείων, με αντάλλαγμα την υποχρέωση να καταβάλλουν ως φόρο ένα μέρος από την παραγωγή τους. Έτσι, τα χωριά αυτά απέκτησαν μια σχετική αυτονομία, υπαγόμενα απευθείας στο Σουλτάνο^[39].

Με την **Ελληνική Επανάσταση του 1821** και τον ξεσηκωμό των κατοίκων της Χαλκιδικής, ο Εμμανουήλ Παπάς κατέλαβε την περιοχή από τα Στενά της Ρεντίνας μέχρι και τη Νέα Απολλωνία, για να αντιμετωπίσει τα επελαύνοντα τουρκικά στρατεύματα. Εναντίον του στάλθηκε ο Μπαϊράμ Πασάς με ισχυρές δυνάμεις, που αποδεκάτισαν μεν τους Έλληνες επαναστάτες κατά τη μάχη του Εγρή Μπουτζάκ (στη σημερινή Νέα Απολλωνία) και τη **Μάχη της Ρεντίνας** το έτος 1821. Οι μάχες αυτές καθυστέρησαν τον οθωμανικό στρατό να αναλάβει δράση στη Νότιο Ελλάδα. Όμως ο ξεσηκωμός των Ελλήνων στη Μακεδονία είχε ως αντίποινα από τους Οθωμανούς την καταστροφή πλήθους οικισμών της περιοχής νότια των λιμνών και την εξολόθρευση με σφαγή των Ελλήνων κατοίκων τους.

Στα ίδια Στενά, συγκεντρώθηκαν Μακεδόνες πολεμιστές το 1828 για να ανακόψουν την πορεία των οθωμανικών στρατευμάτων, που βάδιζαν προς τη Νότιο Ελλάδα για να καταστείλουν την επανάσταση^[7]. Σημαντικοί αγωνιστές, των οποίων σώζονται τα ονόματα, ήταν οι Αναστάσιος (Τάσιος) Κωνσταντίνου^{[40][41]} και Γεώργιος Χρήστου από το Στίβο, ο Παναγιώτης Κυριάκου από το Νικομηδινό, οι Αθανάσιος Ευαγγέλου^{[40][41]} και Γεώργιος Κωνσταντίνου από την Απολλωνία, ο Στέφανος Ευθυμίου από το Μελισσουργό^{[40][σημ. 1]} και ο αξιωματικός και πληρεξούσιος **Δημήτριος Κοκκαλιώτης** που πήρε μέρος στην Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου^[42].

Η ίδρυση της αυτόνομης βουλγαρικής Εξαρχίας το 1870 αποτέλεσε την έναρξη προπαγανδιστικών κινητοποιήσεων στη σλαβόφωνη περιοχή βόρεια της λίμνης Βόλβη. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία της Εκκλησίας και του σχολείου είναι καθοριστική για την τόνωση της ελληνικής εθνικής συνείδησης, γλώσσας και ιδεολογίας των κατοίκων και την καλλιέργεια του πνεύματος αντίστασης. Σε ολόκληρη την περιοχή ιδρύονται σχολεία, με την οικονομική στήριξη της τοπικής κοινωνίας και την ενίσχυση της εκπαιδευτικής του δραστηριότητας από φιλολογικά σώματα. Το πρώτο σχολείο χτίστηκε στον Προφήτη το 1870. Έτσι, σύντομα οι κάτοικοι ανέκτησαν τη χρήση της ελληνικής γλώσσας^[7].

Κατά τη διάρκεια του **Μακεδονικού Αγώνα** (1904-1908), κάτοικοι από πολλά χωριά της περιοχής συμμετείχαν ενεργά στον αγώνα. Ειδικότερα, κάτοικοι του Προφήτη δρούσαν στην υπηρεσία του Μακεδονομάχου **Καπετάν Ράμναλη** (από το χωριό Ραμνά του Κυλικίς), μεταφέροντας μηνύματα, τροφοδοτώντας τα στρατιωτικά σώματα και κρύβοντας όπλα^[7]. Από τα Βρασνά κατάγονταν οι Μακεδονομάχοι Δημήτριος Κρουστάλης και Αναστάσιος Φυλακτός, οι οποίοι προσέφεραν σημαντικές

υπηρεσίες στον Μακεδονικό Αγώνα γνωρίζοντας μυστικά περάσματα της περιοχής των Βρασών και συνεργαζόμενοι με αντάρτικα σώματα που δρούσαν εκεί αλλά και ευρύτερα στη Θεσσαλονίκη, τις Σέρρες και την Χαλκιδική.^[43]

Νεότερη ιστορία

Η περιοχή απελευθερώθηκε από τον οθωμανικό ζυγό κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο και περιήλθε στην Ελλάδα με τη Συνθήκη του Λονδίνου^[44]. Οι κυριότεροι χριστιανικοί οικισμοί μετά την απελευθέρωση ήταν τα Βρασνά, τα οποία το 1918 έφθασαν να αποτελούν έδρα ευρύτερης Κοινότητας του Στρυμονικού Κόλπου^[45] και η Παζαρούδα (νυν Απολλωνία).

Η πρώτη απογραφή του 1913 κατέγραψε τους οικισμούς της περιοχής, μεταξύ των οποίων υπήρχαν πολλοί με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 δημιουργήθηκαν νέοι οικισμοί από τους Μικρασιάτες πρόσφυγες. Επίσης με την ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι αποχώρησαν και οι οικισμοί τους εποίκιστηκαν με Έλληνες πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη. Έτσι αναπτύχθηκαν προσφυγικοί οικισμοί, όπως η Ασπροβάλτα, η Νέα Μάδυτος, η Νέα Απολλωνία και η Νυμφόπετρα. Παράλληλα προέκυψαν οικισμοί με μεικτό πληθυσμό, γηγενή και προσφυγικό, όπως ο Σταυρός, το Νικομηδινό, η Κοκκαλού και η Αρέθουσα^[46]. Έτσι, η ευρύτερη περιοχή απέκτησε χαρακτήρα προσφυγικό.

Χάρτης των Βαλκανίων μετά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο

Το 1924 με τη σύσταση του Νομού Χαλκιδικής, οι οικισμοί που βρίσκονται στα νότια της λίμνης Βόλβης και του Ρήχειου ποταμού από τη Νέα Απολλωνία και ανατολικά μέχρι το Σταυρό υπήχθησαν στην επαρχία Λιαριγκόβης (Αρναίας) του Νομού Χαλκιδικής^[47]. Οι οικισμοί αυτοί προσαρτήθηκαν εκ νέου στην επαρχία Λαγκαδά του Νομού Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο του 1942^[48].

Το 1941, η χώρα υποδουλώνεται στον Άξονα και η περιοχή περιέρχεται υπό βουλγαρική στρατιωτική κατοχή. Τον Ιούλιο του 1943 τη θέση των βουλγαρικών στρατευμάτων κατοχής παίρνουν τα γερμανικά. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής οι κατακτητές έκαψαν τον Άνω Περιστερώνα και τη παλαιά Νυμφόπετρα. Οι κάτοικοι της Αρέθουσας ανέπτυξαν έντονη αντιστασιακή δραστηριότητα, είτε ως μάχιμοι είτε ως εφεδρικοί καλύπτοντας τις τάξεις των ενόπλων σωμάτων ή της Αλληλεγγύης, περιποιούμενοι τους τραυματίες αντάρτες και ενθαρρύνοντας τους κατοίκους της γύρω περιοχής. Για τη δράση τους αυτή εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς εννέα αγωνιστές^[7]. Πολλές ζημιές υπέστησαν οι εκκλησίες του Αγίου Ιωάννου Προδρόμου στη Νέα Μάδυτο και της Αγίας Μαρίνας στη Ρεντίνα.^[49] Βούλγαροι εκτέλεσαν τον ιερέα της Λίμνης Ευάγγελο Χριστοφούδη, γιατί αρνήθηκε να λειτουργεί στη βουλγαρική γλώσσα, ενώ επίσης φυλακίστηκαν οι ιερείς της Κοκκαλούς Ευάγγελος Αγοραστός, Απολλωνίας Χρήστος Καλτσάς, Μαδύτου Συμεών Παπαβασιλείου, Άνω Σταυρού Αθανάσιος Παπαθανασίου, Περιστερώνας Κωνσταντίνου Πατσαβά και Νέας Απολλωνίας Γεώργιος Ρειζόπουλος^[49]. Την 1η Σεπτεμβρίου 1944, Βούλγαροι στρατιώτες έκαψαν την Κοκκαλού^[50]. Κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου, που ακολούθησε, αντάρτες του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδος έκαψαν την παλαιά Νυμφόπετρα^[7].

Το 1958, λόγω του αυξημένου ποσοστού ελονοσίας στην περιοχή, αποξηράνθηκαν οι λίμνες Μαυρούδα και Λάντζα^[10].

Την 1 Ιανουαρίου 2011, οι προϋπάρχοντες οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης καταργήθηκαν και οι οικισμοί της περιοχής ενώθηκαν σε ένα μεγάλο ενιαίο Δήμο, που περικλείει όλη τη Βόλβη και αγκαλιάζει το Στρυμονικό Κόλπο.

Δημογραφία

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού 2011 για το Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας, ο Δήμος Βόλβης εμφανίζει πληθυσμό 23.478 κατοίκων και πυκνότητα πληθυσμού 29,85 κατοίκους ανά τ.χλμ.^[1] Παρατηρείται μία μείωση του πληθυσμού της τάξης του 4,4% από το 2001. Ωστόσο, σύμφωνα με διευκρίνιση της ΕΛ.ΣΤΑΤ. λόγω αλλαγής μεθοδολογίας, τα αποτελέσματα της απογραφής δεν είναι ευθέως συγκρίσιμα με τα προηγούμενα.

Σε επίπεδο νόμιμου πληθυσμού, ο Δήμος Βόλβης αριθμεί 26.004 δημότες, ως εξής:

Δημοτική Ενότητα	Πληθυσμός	Ποσοστό
Ρεντίνας	5852	22,50%
Αρέθουσας	4683	18,01%
Απολλωνίας	4518	17,37%
Αγίου Γεωργίου	4450	17,11%
Εγνατίας	3397	13,06%
Μαδύτου	3104	11,94%

Οικισμοί

Υπάρχουν 3 αστικοί οικισμοί και 36 αγροτικοί. Οι **οικισμοί κατά τάξεις μεγέθους** είναι:

Τάξη μεγέθους	Πλήθος οικισμών	Οικισμοί	Πληθυσμός τάξης	Πληθυσμός τάξης (ποσοστό)
2000-4999 κάτοικοι	3	Σταυρός, Ασπροβάλτα, Νέα Βρασνά	9107	38,79%
1000-1999 κάτοικοι	2	Νέα Μάδυτος, Νέα Απολλωνία	3472	14,79%
500-999 κάτοικοι	8	Προφήτης, Άνω Σταυρός, Αρέθουσα, Νυμφόπετρα, Στίβος, Μικρή Βόλβη, Νικομηδινό, Ρεντίνα	5242	22,33%
200-499 κάτοικοι	14	Ευαγγελισμός, Σχολάρι, Μελισσουργός, Περιστερώνα, Μαυρούδα, Στεφανινά, Ξηροπόταμος, Μόδι, Σκεπαστό, Απολλωνία, Βρασνά, Ανοιξιά, Λίμνη, Φιλαδέλφιο	4796	20,43%
50-199 κάτοικοι	7	Κοκκαλού, Βαμβακιά, Μεγάλη Βόλβη, Λευκούδα, Βαΐσχωρι, Μικροκώμη, Λουτρά Βόλβης	773	3,29%
0-49 κάτοικοι	5	Παλιάμπελα, Πλατεία, Σπιτάκια, Κάτω Στεφανινά, Μεσοπόταμο	129	0,55%

Από τους 39 οικισμούς του δήμου, μόνο οι 8 αύξησαν τον πληθυσμό τους σε σχέση με το 2001. Σημαντική αύξηση του πληθυσμού εμφανίζουν η Κοινότητα Βρασνών και ο οικισμός Ρεντίνα, ενώ μεγάλη είναι η μείωση στην Κοινότητα Απολλωνίας και στον Άνω Σταυρό^[1].

Μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού υπάρχει στους οικισμούς του Στρυμονικού Κόλπου, όπου κατοικεί το 43,4% του πληθυσμού. Στα βόρεια της λίμνης Βόλβης κατοικεί το 27,5% του πληθυσμού, ενώ στα νότια της το 29,1%.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, στο Δήμο Βόλβης βρέθηκαν 19.962 κτήρια και 21.913 κατοικίες. Από τα κτήρια το 14,7% ήταν κατασκευασμένο προ του 1960, 52,7% μεταξύ του 1961 και του 1985, το 23,8% μεταξύ 1986 και 2000, ενώ το 8,8% ήταν νεότερης κατασκευής ή υπό ανέγερση. Εκτός από κατοικίες, βρέθηκαν επίσης 77 εκκλησίες και μοναστήρια, 225 ξενοδοχεία, 59 εργοστάσια-εργαστήρια, 52 σχολικά κτήρια, 412 καταστήματα-γραφεία, 45 σταθμοί αυτοκινήτων και 3 κτήρια υγειονομικής χρήσης^[51].

Χαρακτηριστικά του μόνιμου πληθυσμού

Στην απογραφή πληθυσμού-κατοικιών του 2011, απογράφηκαν ως μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου 23.478 άτομα, που κατανέμονται στις ενότητες, ως εξής:

Δημοτική Ενότητα	Πληθυσμός	Ποσοστό
Ρεντίνας	5821	24,79%
Αγίου Γεωργίου	5717	24,35%
Απολλωνίας	3876	16,51%
Αρέθουσας	2987	12,72%
Εγνατίας	2617	11,15%
Μαδύτου	2460	10,48%

Όσον αφορά την **οικογενειακή κατάσταση**, το 33,6% του πληθυσμού είναι άγαμο, το 55,4% έγγαμο, ενώ υπάρχουν και 8,9% χήροι και 2,1% διαζευγμένοι. Μεγαλύτερη συγκέντρωση αγάμων σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της ενότητας υπάρχει στην ενότητα Ρεντίνας (41,4%) και ακολουθούν η ενότητα Απολλωνίας (34,2%), η ενότητα Μαδύτου (33,8%), η ενότητα Εγνατίας (31,1%), η ενότητα Αγίου Γεωργίου (30%) και τέλος η ενότητα Αρέθουσας (26,9%). Περισσότερους έγγαμους σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της έχει η ενότητα Αγίου Γεωργίου με 60,6% άγαμους, ενώ ακολουθούν η ενότητα Αρέθουσας με 59,8%, η ενότητα Εγνατίας με 56,4%, η ενότητα Μαδύτου με 55,3%, η ενότητα Απολλωνίας με 53,2% και τέλος η ενότητα Ρεντίνας με 49,1% ^[1].

Το **μέσο νοικοκυριό** αποτελείται από 2,61 άτομα ^[1]. Το 27,3% των γυναικών 10 ετών και άνω είναι άτεκνες, 10,2% έχει ένα παιδί, 40,3% έχει δύο παιδιά, 15,9% έχει τρία παιδιά, ενώ ποσοστό 6,4% είναι πολύτεκνες μητέρες^[52]. Το 11,4% των οικογενειών είναι μονογονεϊκές, το 9,3% με αρχηγό μητέρα και το 2,1% με αρχηγό πατέρα. Το 46,4% των πυρηνικών οικογενειών δεν έχει κανένα απασχολούμενο μέλος, το 34,1% μόνο ένα απασχολούμενο, ενώ το υπόλοιπο 19,5% έχει τουλάχιστον δύο απασχολούμενα μέλη.

Το 67,1% του μόνιμου πληθυσμού γεννήθηκε στα όρια του Δήμου Βόλβης, το 8,6% σε άλλο Δήμο του νομού Θεσσαλονίκης, το 14,6% σε άλλο νομό της Ελλάδας, ενώ το 9,7% των μόνιμων κατοίκων της Βόλβης γεννήθηκε στο εξωτερικό^[52]. Το 91,9% του πληθυσμού έχουν ελληνική υπηκοότητα, ενώ οι υπόλοιποι είναι αλλοδαποί ^[1].

Όσον αφορά την **εκπαίδευση**, ποσοστό 6,9% των μόνιμων κατοίκων κατέχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένα 36,3% έχουν αποφοιτήσει από μεταδευτεροβάθμιες σχολές, ενώ το 38,2% έχει αποφοιτήσει μόλις από το Δημοτικό^[1].

Σε **επίπεδο απασχόλησης**, μόνο το 25,6% των μόνιμων κατοίκων απασχολούνταν ως μισθωτοί ή αυτοαπασχολούμενοι. Οι συνταξιούχοι άγγιζαν το 30,5%, ενώ από τους υπόλοιπους, ένα 6,8% αναζητούσε εργασία, ένα 13,9% βρισκόταν σε εκπαίδευση ή κατάρτιση και το 15,2% του πληθυσμού ασχολείτο με τα οικιακά.

Η αναλογία αρρένων και θηλέων στο σύνολο του Δήμου Βόλβης είναι 1 προς 1. Ωστόσο, στην ενότητα Ρεντίνας, αντιστοιχούν 11 άνδρες για 10 γυναίκες, με ιδιαίτερα έντονη την απόκλιση στους αγάμους, όπου υπάρχουν περισσότεροι από 17 άγαμοι άνδρες για κάθε 10 άγαμες γυναίκες. Στην ενότητα Μαδύτου, οι άνδρες ξεπερνούν επίσης σε αριθμό τις γυναίκες κατά 1,4%, ενώ στις άλλες ενότητες, οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών ^[1].

Ο πληθυσμός του Δήμου ανά ηλικιακή ομάδα είναι:

Ηλικιακή ομάδα	Πληθυσμός	Ποσοστό
0-9	1935	8,2%
10-19	2239	9,5%
20-29	2573	11,0%
30-39	2927	12,5%
40-49	3013	12,8%
50-59	2796	11,9%
60-69	3127	13,3%
70-79	3439	14,6%
80+	1429	6,1%

Η μέση ηλικία είναι 45,5 έτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ηλικιωμένοι άνω των 70 ετών (4.868 τον αριθμό) υπερτερούν των ατόμων ηλικίας 0-19 ετών (4.174).

Στο Δήμο Βόλβης υπάρχουν 21.853 κατοικίες, από τις οποίες το 60% είναι μονοκατοικίες. Το 23,7% των κατοικιών έχουν κατασκευαστεί πριν το 1971, το 52,4% από το 1971 έως το 1990, ενώ το 23,9% είναι μεταγενέστερο. Κατοικείται μόνο το 39,6% των κατοικιών, το 37,5% είναι εξοχικές κατοικίες. Από τις κατοικούμενες, το 84,2% είναι ιδιόκτητες κατοικίες.

Οικονομία

Η οικονομική ανάπτυξη των περιοχών του Δήμου δεν είναι ομοιόμορφη. Μπορούμε να διακρίνουμε δύο οικονομικούς χώρους: τις παράλιες περιοχές γύρω από το Στρυμονικό κόλπο, όπου βρίσκονται τα μεγάλα τουριστικά θέρετρα, και τις μεσόγειες περιοχές, όπου η αγροτική παραγωγή παραμένει κυρίαρχη.

Στο σύνολο του Δήμου στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 28,2% του ενεργού οικονομικά πληθυσμού, στο δευτερογενή τομέα το 18%, ενώ στον τριτογενή το 53,8%^[1].

Παράλιες περιοχές

Πρωτογενής τομέας

Στις παράλιες περιοχές, πέριξ του Στρυμονικού κόλπου, η γεωργική δραστηριότητα έχει εγκαταλειφθεί λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού. Οι οικισμοί της περιοχής, με εξαίρεση αυτού των Βρασών, δε διαθέτουν πλέον ικανές εκτάσεις γης για να δεσμευθούν στην αγροτική παραγωγή καθώς έχει επέλθει αλλαγή της χρήσης γης από γεωργική σε οικοδομήσιμη ή οικοδομημένη γη. Η Ασπροβάλτα μόνο την δεκαετία του 1970 έχασε το 1/3 των καλλιεργήσιμων εκτάσεών της, επί των οποίων ανεγέρθηκαν πλήθος οικοδομών για παραθεριστικές κατοικίες ή προς ενοικίαση.

Στα Νέα Βρασνά, η ύπαρξη καλλιεργήσιμων εκτάσεων ωφέλησε την πρωτογενή παραγωγή, που μέχρι πρότινος είχε συγκρατήσει μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά η σημαντική τουριστική ανάπτυξη έκανε την απασχόληση με τον τουρισμό περισσότερο ελκυστική και προσοδοφόρα με αποτέλεσμα και εδώ πλέον ελάχιστα να απασχολούνται στην πρωτογενή παραγωγή. Πιο ανεπτυγμένη παραμένει η αιγοπροβατοτροφία.

Αλιευτικό καταφύγιο στην Ασπροβάλλα

Άξιος αναφοράς είναι ο δασικός συνεταιρισμός του Σταυρού, που αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους δασικούς συνεταιρισμούς της χώρας. Κι αυτός όμως παρουσιάζει συρρίκνωση τα τελευταία χρόνια, επειδή το σύγχρονο νομικό καθεστώς δίνει προτεραιότητα για την εκμετάλλευση της ξυλείας στους τοπικούς συνεταιρισμούς. Τα δάση όμως του Σταυρού δεν επαρκούν σε ποιότητα και σε ποσότητα για την απασχόληση όλων των εργατών. Γι' αυτό παρατηρείται εγκατάλειψη του επαγγέλματος.

Η περιοχή του Στρυμονικού κόλπου αλιεύεται εντατικά. Η αλιευτική δραστηριότητα αναπτύσσεται κυρίως στην παράκτια και μέση αλιεία^[14]. Ο αλιευτικός συνεταιρισμός Σταυρού είναι ένας από τους μεγαλύτερους της χώρας^[7]. Υπάρχουν ιχθυοκαλλιέργειες τσιπούρας, λαυρακίου και μυδοκαλλιέργειες^[14].

Δευτερογενής τομέας

Η μεταποίηση στην περιοχή περιορίζεται σε ορισμένους μόνο κλάδους, είναι οικογενειακής μορφής με μικρές μονάδες, με μέση απασχόληση 1 έως 2,5 άτομα ανά επιχείρηση και καλύπτει κυρίως βασικές ανάγκες των κατοίκων αλλά και των τουριστών του καλοκαιριού.

Ο κλάδος των κατασκευών είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος (υλικά οικοδομών, χωματουργικές εργασίες, εργολαβικά γραφεία) και σχετίζεται άμεσα με την τουριστική δραστηριότητα. Απασχολεί το 16,5% του ενεργού πληθυσμού. Επίσης, παρουσιάζεται αλληλεξάρτηση μεταξύ της υλοτομικής δραστηριότητας και των τοπικών επιχειρήσεων ξύλου και επίπλου^[14].

Τριτογενής τομέας

Τα πολλά συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής έχουν οδηγήσει ήδη από τη δεκαετία του 1960 τους κατοίκους να στραφούν στην τουριστική επιχειρηματικότητα. Ο τόπος συνδυάζει βουνό και αμμουδερές παραλίες με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, εύκολη πρόσβαση μέσω της Εγνατίας και κεντρική θέση ανάμεσα στα μεγάλα αστικά κέντρα Θεσσαλονίκης, Σερρών και Δράμας^[53]

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον εσωτερικό τουρισμό, στη διατήρηση παραθεριστικών κατοικιών από κατοίκους της Θεσσαλονίκης, Δράμας, Σερρών, αλλά και στην προσέλευση αλλοδαπών τουριστών κυρίως από την ανατολική και δυτική Ευρώπη. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η οργανωμένη διακίνηση αλλοδαπών τουριστών κυρίως από την Τσεχία και Ουγγαρία^[53].

Η ακτή των Νέων Βρασνών βραβεύεται κάθε χρόνο με τη γαλάζια σημαία, όπως και όλες οι ακτές του Στρυμονικού κόλπου.

Για τους λόγους αυτούς, διογκώθηκε εξαιρετικά ο τριτογενής τομέας με πλήθος επιχειρήσεων (εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης, λιανικό εμπόριο κλπ) που δημιουργήθηκαν λόγω της τουριστικής κίνησης. Κύριο χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων αυτών, είναι το μικρό τους μέγεθος που υποδηλώνει τον οικογενειακό χαρακτήρα με μέση απασχόληση ανά επιχείρηση τα 1,3 άτομα, ενώ οι κυριότερες δραστηριότητες αφορούν στον κλάδο των εστιατορίων και συναφών επιχειρήσεων (33,4% του συνόλου), το εμπόριο τροφίμων (17,9%) και των «άλλων καταναλωτικών αγαθών» (13,8%). Ωστόσο, και άλλες δραστηριότητες που δεν κατατάσσονται στον τουριστικό τομέα λειτουργούν στην περιοχή ακριβώς λόγω της ύπαρξης του τουρισμού (τράπεζες, φαρμακεία, μεσιτικά γραφεία)^[14].

Το 35% του ενεργού ανδρικού πληθυσμού εργάζεται σε επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα, ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό φθάνει το 52,5%. Ο τουρισμός κατέχει την πρώτη θέση στην επιχειρηματική δραστηριότητα και το εισόδημα. Πρέπει να αναφερθεί το υψηλό ετήσιο εισόδημα που απολαμβάνουν οι ιδιοκτήτες των ενοικιαζομένων δωματίων. Οι περισσότερες επιχειρήσεις είναι μικρές οικογενειακές μονάδες, γεγονός που σε συνδυασμό με το ότι τα ενοικιαζόμενα δωμάτια δε συγκεντρώνονται σε λίγους ιδιοκτήτες, οδηγεί σε διάχυση του πλούτου σε μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού^[14].

Μεσόγειες περιοχές

Πρωτογενής τομέας

Στις περιοχές πέριξ της λίμνης Βόλβης, ο πρωτογενής τομέας αποτελεί την κύρια οικονομική δραστηριότητα του πληθυσμού. Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα ξεπερνά το 80% στους περισσότερους οικισμούς της περιοχής. Οι κάτοικοι εξακολουθούν να ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία στη λίμνη. Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις είναι μεγαλύτερες στις Δ.Ε. Απολλωνίας και Προφήτη και μικρότερες στις Δ.Ε. Μαδύτου και Αρέθουσας^[7].

Στις αροτραίες καλλιέργειες κυριαρχούν ο καπνός, το σιτάρι, η μηδική, το καλαμπόκι και η βιομηχανική ντομάτα, ενώ στις μόνιμες οι αμυγδαλιές, οι ροδακινιές, τα αμπέλια και τα ελαιόδεντρα. Η ρίγανη καλλιεργείται σε μεγάλες ποσότητες στην Αρέθουσα και τη Μαυρούδα, απ' όπου στέλνεται σε μονάδες επεξεργασίας για την παρασκευή αθεριών ελαίων για φαρμακευτική χρήση^[15]. Επίσης, γίνεται καλλιέργεια καλλωπιστικών δενδρυλίων και λειτουργούν ορισμένα φυτώρια, ιδίως στο Μόδι, απ' όπου γίνονται εξαγωγές σε ευρωπαϊκές και ασιατικές χώρες^[54]. Η οίκοκομία είναι ανεπτυγμένη στην Αρέθουσα, ενώ στο Νικομηδινό και σε πολλούς οικισμούς βόρεια της λίμνης παράγεται τσίπουρο^[15].

Τα πλούσια υγρά λιβάδια γύρω από τη λίμνη είναι ιδανικά για τη βόσκηση αγροτικών ζώων^[11]. Η κτηνοτροφία περιλαμβάνει κυρίως αιγοπρόβατα, βοοειδή και πουλερικά^[7]. Άλλωστε, η Βόλβη είναι από τις ελάχιστες περιοχές που έχουν απομείνει στην Ελλάδα, όπου εκτρέφονται βουβάλια^[11]. Η τυροκομία είναι διαδεδομένη κυρίως στη Δ.Ε. Αρέθουσας, όπου παρασκευάζονται επίσης λουκάνικα με τη χρήση ντόπιων κρεάτων^[15].

Εμπορεύσιμα αλιεύματα είναι τα γριβάδια, τα οποία τείνουν να εξαφανιστούν, τα τσιρώνια, τα πέρκια, τα σίρκα, οι λεστιάς, οι τούρνες και οι λιπαριές. Τακτικά γίνεται εμπλουτισμός της λίμνης με γόνους ψαριών από άλλες λίμνες, ενώ λειτουργεί και τεχνητό πάρκο αναπαραγωγής γόνων^[7].

Δευτερογενής τομέας

Στην περιοχή, λειτουργούν μερικές βιοτεχνίες επεξεργασίας ξύλου. Ο κλάδος των κατασκευών έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στη Νέα Μάδυτο, όπου αποτελεί το παραδοσιακό επάγγελμα των κατοίκων και λειτουργεί σωματείο εργατοτεχνιτών, ξυλουργών και οικοδόμων. Αυτό βέβαια έχει ως αποτέλεσμα η

ευημερία του χωριού να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας και τις τάσεις στην οικοδομή^[55] Ιδιαίτερη ανοικοδόμηση εμφανίζει η Πλατεία και η Νέα Απολλωνία^[7].

Τριτογενής τομέας

Η απασχόληση στον τριτογενή τομέα είναι συχνή κυρίως στα κεφαλοχώρια της περιοχής, δηλαδή τη Νέα Απολλωνία, τον Προφήτη και τη Νέα Μάδυτο, όπου παρέχονται υπηρεσίες που εξυπηρετούν και τις γύρω περιοχές με εμπορικά καταστήματα, φαρμακεία κ.α. Παράλληλα, γίνονται και προσπάθειες τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής. Οι θεραπευτικές ιδιότητες των Λουτρών Βόλβης ελκύουν σημαντικό όγκο ιαματικού τουρισμού. Στην περιοχή λειτουργεί πρότυπη μονάδα εξυπηρέτησης 2.500 ατόμων και ξενοδοχειακές μονάδες μεγάλης δυναμικότητας^[7]. Το Ναυταθλητικό Κέντρο Βόλβης δραστηριοποιείται για την ανάπτυξη του υδάτινου αθλητισμού με υγρό στίβο κωπηλασίας 18 χλμ. στα Λουτρά Βόλβης και εξέδρες ιστιοπλοΐας, ιστιοσανίδας και κανόε καγιάκ στη Νέα Μάδυτο και τη Μικρή Βόλβη, στην οποία λειτουργούν και τουριστικά καταστήματα^[7].

Μνημεία

Στην επικράτεια του Δήμου Βόλβης, έχουν ανακηρυχθεί 59 ακίνητα μνημεία μεγαλύτερης ή μικρότερης αξίας, εκ των οποίων τα 13 στην Ενότητα Αγίου Γεωργίου, τα 11 στην Ενότητα Απολλωνίας, τα 12 στην Ενότητα Αρέθουσας, τα 8 στην Ενότητα Εγνατίας, τα 3 στην Ενότητα Μαδύτου και τα 12 στην Ενότητα Ρεντίνας^[56].

Οι **Νυμφόπετρες** στον οικισμό Νυμφόπετρα αποτελούν μία συστάδα βράχων, αποτέλεσμα των έντονων γεωλογικών φαινομένων της περιοχής, που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν "μικρά Μετέωρα". Η ονομασία των πέτρινων σχηματισμών προέρχεται από αρχαίο μύθο που λέει, ότι οι βράχοι αυτοί ήταν άνδρες που παρατηρούσαν τις νύμφες της λίμνης Βόλβης, καθώς αυτές λούζονταν. Αυτές όμως τους καταράστηκαν και αμέσως εκείνοι απολιθώθηκαν^[7]. Άλλη δοξασία ερμηνεύει τους σχηματισμούς ως απολιθωμένη νυφική πομπή.

Στο Σχολάρι, υπάρχουν δύο **υπεραιωνόβιοι πλάτανοι**, που ορθώνονται επιβλητικοί στη μέση της πεδιάδας και που στα κλαδιά τους υπάρχουν 120 φωλιές σταχτοτσικνιάδων και ερωδιών^[7]. Οι πλάτανοι ανακηρύχθηκαν διατηρητέο μνημείο της φύσης το 1975^[57].

Το σπήλαιο των Βρασών **Δρακότρυπα** είναι ένα μικρό σε μέγεθος σπήλαιο, που αποτελείται από τρεις θαλάμους, οι οποίοι επικοινωνούν μεταξύ τους. Πλήθος εντόμων εγκαταβιούν στο σπήλαιο, μεταξύ των οποίων και το ενδημικό είδος *Acanthopetalum chalkidicense*, ενώ εντοπίζονται και αποικίες τριών ειδών νυχτερίδων, που απειλούνται με εξαφάνιση. Η περιοχή προστατεύεται από διεθνείς συμβάσεις^[58].

Στα Βρασνά, βρίσκεται ο **Βυζαντινός Πύργος Βρασών**, ο οποίος χρονολογείται από τις αρχές του 15ου αιώνα. Επίσης παραπλεύρως βρίσκεται ο Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου και Αγίου Γεωργίου με το ιστορικό καμπαναριό κτισμένο το 1846.

Στην Απολλωνία υπάρχει σύμπλεγμα μνημείων διαφόρων εποχών. Ένας τεράστιος υπεραιωνόβιος πλάτανος, που αποτελεί μνημείο της φύσης ανακηρυγμένο το 1985^[59] σκιάζει το **Βήμα του Αποστόλου Παύλου**, τον τόπο εκείνο, όπου σύμφωνα με την παράδοση κήρυξε ο Απόστολος των Εθνών διερχόμενος

Ιερές Μητροπόλεις στο έδαφος του Δήμου Βόλβης

από την Απολλωνία το 50 μ.Χ. Παρακείμενα διασώζονται απομεινάρια οθωμανικών κτισμάτων. Τζαμί, λουτρό και χάνι, χτισμένα τον 16ο αιώνα από το Βεζύρη Sokollı Muhammad Pasha θυμίζουν την εμπορική δραστηριότητα που άνθησε στην περιοχή κατά την τουρκοκρατία^[7].

Το **Κάστρο της Ρεντίνας**, το οποίο διοικητικά υπάγεται στην κοινότητα του Άνω Σταυρού, αποτέλεσε βυζαντινό οχυρό, που διαφέντευε την κλεισούρα της Ρεντίνας από τα χρόνια του Ιουστινιανού, ενώ μαρτυρούνται ίχνη συνεχούς κατοίκησης μέχρι και την οθωμανική κατάκτηση. Πρόκειται για έναν περιτειχιστο οικισμό, ενισχυμένο με πύργους και προβόλους. Στην κορυφή του λόφου βρίσκεται η ακρόπολη και στο υψηλότερο σημείο της τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική του 10ου αιώνα χτισμένη πάνω σε κινστέρνα. Στα ανατολικά του οικισμού δεσπόζει μικρός σταυροειδής ναός μετά τρούλου της παλαιολόγιας εποχής. Ο οικισμός συμπληρώνεται από απλές κατοικίες, συχνά μονόχωρες^[60].

Το **Οθωμανικό Λουτρό Νέας Απολλωνίας**. Εξαιρετης τέχνης οκταγωνικό οθωμανικό λουτρό, πιθανολογείται ότι πρόκειται για κτίσμα του μεγάλου Βεζίρη Sokollı Muhammad Pasha, ο οποίος ίδρυσε το χάνι, το τζαμί και το λουτρό στη γειτονική Παζαρία (σημερινή Απολλωνία), μεταξύ των ετών 1566-1574. Διατηρείται σχεδόν όλη η τοιχοδομία του, εκτός από την ασπίδα της καλύψεως. Η καταστροφή της στέγης οφείλεται σε πλινθολόγηση. Το μνημείο βρίσκεται υπό την εποπτεία της 9ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων^[61].

Η **αρχαία Αγροικία Ασπροβάλτας**. Ο αρχαιολογικός χώρος της αρχαίας Αγροικίας βρίσκεται στη θέση "Λιοτόπι Ρουτσέλη" της Ασπροβάλτας και ανασκάφηκε κατά τις εργασίες διάνοιξης της σύγχρονης Εγνατίας οδού. Είναι ένα κτιριακό συγκρότημα ύστερων κλασικών-πρώιμων ελληνιστικών χρόνων.

Η **Μονή του Αγίου Γεωργίου** βρίσκεται στις δασόφυτες πλαγιές των Κερδυλίων, κοντά στον οικισμό της Ασπροβάλτας. Κτισμένη κατά το β' ήμισυ του 16ου αιώνα, η Μονή σήμερα έχει εγκαταλειφθεί. Διασώζεται το καθολικό, σταυροειδές με τέσσερις κολώνες, ίχνη της δυτικής και βόρειας κόρδας, καθώς και ο περίβολος. Η στέγη της Μονής καλύπτεται από σχιστόπλακες. Στο ιερό και στην πρόθεση διατηρούνται υπολείμματα τοιχογραφιών του 16ου αιώνα^[7].

Παραπομπές

1. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011, ΦΕΚ 3465/2012
2. Theoi Project - Potamoi
3. Αθήναιος, Δειπνοσοφιστές 8. 334ε
4. Στράβων, Γεωγραφικά 7.α.136
5. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Απογραφή πληθυσμού 2001
6. Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης
7. Ζαχαρούλα Τουράλη, Πολιτιστικός Άτλας, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Αθήνα 2000
8. «Στρυμωνικός online, Λίμνη Βόλβη» (<https://web.archive.org/web/20120727080750/http://www.strymonikos.net/portal/FisikosPloutos/LimniVolvi>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.strymonikos.net/portal/FisikosPloutos/LimniVolvi>) στις 27 Ιουλίου 2012. Ανακτήθηκε στις 12 Ιουλίου 2012.
9. «Ιστοχώρος Αερολόγιο» (<https://web.archive.org/web/20150504064605/http://www.aerologio.gr/>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.aerologio.gr/>) στις 4 Μαΐου 2015. Ανακτήθηκε στις 16 Ιουνίου 2015.
10. Εφημερίδα Καθημερινή, Φύλλο της 14 Μαρτίου 2008
11. Χριστόδουλος Κατσιαπάνης στο βιβλίο Πολιτιστικός Άτλας, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 2000 Αθήνα
12. Περιγραφή στο wetlands.org (http://www.wetlands.org/reports/dbdirectory.cfm?site_id=893)

13. Ε. Κουτράκης-Ε. Λαζαρίδου- Ε. Μιχαλάτου-Κ. Σκορδάς-Μ. Αργυροπούλου, Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης στην Παράκτια Ζώνη των Κόλπων Στρυμονικού και Ιερισσού και Προτάσεις Διαχείρισης, Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας- Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας- Ελληνικό κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων- Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 2000
14. Επιχείρηση, Περιβάλλον και Κοινωνική Κινητοποίηση. Το παράδειγμα της Μεταλλουργίας Χρυσού της εταιρείας TVX Gold Inc. στον Στρυμονικό Κόλπο
15. Χλωρίδα στην περιοχή της Θεσσαλονίκης (http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/-/topicarts/view/66795/167?_topicarts_redirect=%2Fweb%2Fguest%2F8%2F~%2Ftopic%2F167)
16. Π. Κωνσταντινίδης, Περιγραφή της Χερσαίας Βλάστησης στην παράκτια Ζώνη των Κόλπων Στρυμονικού και Ιερισσού, 1999
17. Στίβος 1978 (VIII) (<http://www.oasp.gr/node/353>) Αρχειοθετήθηκε (<https://web.archive.org/web/20160624073806/http://www.oasp.gr/node/353>) 2016-06-24 στο Wayback Machine., Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας
18. «Σύμφωνα με μετρήσεις του 1937, Ιαματικά Λουτρά Νέας Απολλωνίας» (<https://web.archive.org/web/20101217081158/http://www.apollonia-spa.gr/-spa-loutra-neas-apollonias/istorika-stoixeia-limnis-volvi>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.apollonia-spa.gr/-spa-loutra-neas-apollonias/istorika-stoixeia-limnis-volvi>) στις 17 Δεκεμβρίου 2010. Ανακτήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2010.
19. Μελέτη του ΙΓΜΕ Α' φάση, 1997 στην περιοχή Ολυμπιάδας
20. Α. Πουλιανός, 1965
21. Χρυσόστομος Μαϊδώνης, Προσκυνηματικός Οδηγός Ιεράς Μητροπόλεως Ιερισσού
22. Νικόλαος Μουτσόπουλος, Η θέση της Μυγδονικής Απολλωνίας και η παραλίμνια χάραξη της Εγνατίας Οδού
23. Πράξεις 17:1
24. «Euripides Biography - life, family, children, son, information, born, time» (<https://web.archive.org/web/20120610041016/http://www.notablebiographies.com/Du-Fi/Euripides.html>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.notablebiographies.com/Du-Fi/Euripides.html>) στις 10 Ιουνίου 2012. Ανακτήθηκε στις 9 Ιουλίου 2012.
25. Θουκυδίδου Ιστορία, 4:105
26. Richard J. A. Talbert, Barrington Atlas of the Greek and Roman World: Map-by-map Directory, p. 749. Princeton University Press, 2000. ISBN 0-691-04945-9
27. John F. Haldon, Warfare, State and Society in the Byzantine World, p. 54. Routledge, 1999. ISBN 1-85728-495-X.
28. Gustav Parthey, Itinerarium Antonini Avgvsti et Hierosolymitanvm: ex libris manvscriptis
29. Προκόπιος, Περί κτισμάτων, Δ'-β' 4
30. Kastrologos.gr Κάστρα, Πύργοι και Φρούρια της Ελλάδας
31. Βυζαντινή Μακεδονία (324-1025), Θεόδωρος Κορρές, Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα
32. Η Μακεδονία από 1025 έως το 1430, Αλκμήνη Σταυρίδου-Ζαφράκα, Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα
33. Γεωργίου του Ακροπολίτου του Μεγάλου Λογοθέτου, Χρονική Συγγραφή
34. Ιωάννης Κολιόπουλος, Η διαμόρφωση της νέας Μακεδονίας (1798-1870), Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα
35. Νικόλαος Παπασικονόμου, Φορολογικά στοιχεία για την οθωμανική Χαλκιδική (<http://doubmiba-istoria.blogspot.gr/2010/12/18.html>)
36. volvinews - Απολλωνία (<http://www.volvinews.gr/index.php/2012-01-13-10-31-19/13-villages>)
37. Στέφανος Ψημένος, Ανεξερεύνητη Κεντρική Μακεδονία, Εκδόσεις Road, Αθήνα 2002

38. Αθανάσιος Μπακαλούδης, Συλέος πεδίων
39. Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρναίας, Ιστορικά Στοιχεία
40. Γενικά Αρχεία του Κράτους, Φάκελοι Αγωνιστών του 1821
41. Από το ιστολόγιο του αρχαιολόγου Νικόλαου Παπαοικονόμου: doumbia-istoria.blogspot.com
42. «Νικόλαος Παπαοικονόμου, Αγωνιστές του 1821 από τη βόρεια Χαλκιδική και τα Μαντεμοχώρια» (https://web.archive.org/web/20140827032014/http://doumbia-istoria.blogspot.gr/2010/02/1821_07.html). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (http://doumbia-istoria.blogspot.gr/2010/02/1821_07.html) στις 27 Αυγούστου 2014. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουλίου 2012.
43. Αφανείς γηγενείς Μακεδονομάχοι (http://media.ems.gr/ekdoseis/ektos_seiras/ekd_eksi_gigeneis.pdf)
44. Υπουργείο Εξωτερικών: Σημαντικές Διεθνείς Συνθήκες που αφορούν την Ελλάδα (<http://www.mfa.gr/to-ypourgeio/diethneis-symvaseis/semantikes-diethneis-sunthekes-pou-aphoroun-t-en-ellada.html>)
45. Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, Λήμμα για την Κοινότητα Βρασνών Θεσσαλονίκης (https://www.eetaa.gr/metaboles/dkmet_details.php?id=2810)
46. «Δημήτρης Λιθοξόου, Χάρτης και πίνακας με στοιχεία από το Γραφείο Λαγκαδά της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων» (<https://web.archive.org/web/20120804054220/http://www.lithoksou.net/lagadha.html>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://lithoksou.net/lagadha.html>) στις 4 Αυγούστου 2012. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουλίου 2012.
47. ΦΕΚ 212/1924
48. ΦΕΚ 160/1942
49. *Μνήμες και Μαρτυρίες από το '40 και την Κατοχή*. Αθήνα: Επικοινωνιακή και Μορφωτική Υπηρεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος. 2001.
50. Τα κατεστραμμένα ελληνικά χωριά (1941-1944) όπως αποτυπώθηκαν σε επίσημο χάρτη του Υπουργείου Ανοικοδομήσεως το 1945, στο ιστολόγιο kokkalou.blogspot.gr
51. «Διαδραστικός Χάρτης παρουσίασης αποτελεσμάτων Απογραφής 2011» (<https://web.archive.org/web/20150627221828/http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-interactive-census-map>). Ελληνική Στατιστική Αρχή. Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-interactive-census-map>) στις 27 Ιουνίου 2015.
52. «Δημογραφικά Στοιχεία σε γεωγραφικό επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας και Δήμου» (<https://web.archive.org/web/20150627221833/http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011tables>). Ελληνική Στατιστική Αρχή. Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011tables>) στις 27 Ιουνίου 2015.
53. Μελέτη της INDECO, 1999
54. Η Νέα Μάδητος των προσφύγων, Άδωνη Παλληκαρίδη, Εφημερίδα "Η Σημερινή", Φύλλο 5/12/2010
55. Νέα Μάδυτος - Το "χωριό των οικοδόμων", Σάκης Ιωαννίδης, εφημερίδα "Τα Νέα", Φύλλο 12/02/2010
56. «Κεντρικός Κατάλογος Δημοσίων Δεδομένων» (<https://web.archive.org/web/20150717165458/http://data.gov.gr/dataset/katajoyos-akivntwn-unhneiwv-ue-yewxwp1kn-tjnproqoria>). Κατάλογος ακίνητων μνημείων με γεωχωρική πληροφορία. Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.data.gov.gr/dataset/katajoyos-akivntwn-unhneiwv-ue-yewxwp1kn-tjnproqoria>) στις 17 Ιουλίου 2015. Ανακτήθηκε στις 23 Ιουλίου 2015.
57. ΦΕΚ 281/ΤΒ/1975
58. Καλούστ Παραγκαμιάν, Σύντομη έκθεση αυτοψίας και παρατηρήσεις από το σπήλαιο Δρακότρυπα Βρασνών

59. Τμήμα Δασικού Περιβάλλοντος, Εθνικών Δρυμών & Δασικής Αναψυχής της διεύθυνσης Αισθητικών Δασών, Δρυμών & Θήρας
60. «Το κάστρο της Ρεντίνας» (<https://web.archive.org/web/20140829205941/http://protostrator.blogspot.gr/2011/02/blog-post.html>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://protostrator.blogspot.gr/2011/02/blog-post.html>) στις 29 Αυγούστου 2014. Ανακτήθηκε στις 17 Ιουλίου 2012.
61. «Ιαματικά Λουτρά Νέας Απολλωνίας, Ιστορικά στοιχεία» (<https://web.archive.org/web/20101217081158/http://www.apollonia-spa.gr/-spa-loutra-neas-apollonias/istorika-stoixeia-limnis-volvi>). Αρχειοθετήθηκε από το πρωτότυπο (<http://www.apollonia-spa.gr/-spa-loutra-neas-apollonias/istorika-stoixeia-limnis-volvi>) στις 17 Δεκεμβρίου 2010. Ανακτήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2010.

Σημειώσεις

1. Από το ιστολόγιο του αρχαιολόγου Νικόλαου Παπαοικονόμου: doumbia-istoria.blogspot.com
-

Ανακτήθηκε από "https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=Δήμος_Βόλβης&oldid=9576838"

Τελευταία τροποποίηση 09:48, 20 Ιουλίου 2022.

Όλα τα κείμενα είναι διαθέσιμα υπό την Creative Commons Attribution-ShareAlike License· μπορεί να ισχύουν και πρόσθετοι όροι. Χρησιμοποιώντας αυτό τον ιστότοπο, συμφωνείτε στους Πολιτική Ιδιωτικότητας. Το Wikipedia® είναι καταχωρημένο σήμα του Wikimedia Foundation, Inc., ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού.